

Binnen de vaste commissie voor Infrastructuur en Milieu hebben verschillende fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Ministers van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken inzake de brief over de aangepaste planning van de Structuurvisie Ondergrond (Kamerstuk 33 136, nr. 6).

De voorzitter van de commissie,
Paulus Jansen

De adjunct-griffier van de commissie,
Tijdink

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Algemeen	2
Belang van samenwerking	3
Beleidsopgaven	3
Vervolgstappen	4
Energievoorziening	5
<i>Schaliegas</i>	5
<i>Aardwarmte</i>	6
<i>Opslag</i>	6
Drinkwatervoorziening	6
Ruimtelijke ordening Noordzee en Waddenzee	7

Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met instemming kennisgenomen van de aangepaste planning van de Structuurvisie Ondergrond en hebben nog de behoefte tot het stellen van een aantal vragen.

De leden van de PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de aangepaste planning voor de Structuurvisie Ondergrond. Deze leden hebben enkele vragen waarop ze de Ministers verzoeken in te gaan.

De leden van de SP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de aangepaste planning van de Structuurvisie Ondergrond. Naar mening van de leden is het een stap vooruit om uitgebreid de tijd te nemen om te komen tot een gedegen en doordachte Structuurvisie.

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de aangepaste planning van de Structuurvisie Ondergrond. Deze leden kunnen zich vinden in de ontwikkeling van een visie op het beleid met betrekking tot de ondergrond ten behoeve van een heldere afweging tussen verschillende belangen. Zij hebben wel nog vragen over de verdere invulling en uitwerking.

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben kennisgenomen van de aangepaste planning van de Structuurvisie Ondergrond.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben kennisgenomen van de aangepaste planning van de Structuurvisie Ondergrond en hebben naar aanleiding daarvan nog enkele vragen.

Algemeen

De leden van de fractie van de SP hebben begrip voor het feit dat de Structuurvisie Ondergrond naar verwachting het eerste kwartaal van 2015 aan de Kamer zal worden aangeboden. Ook begrijpen zij dat, indien daartoe democratisch besloten is, de Structuurvisie Schaliegas dan zal worden opgenomen in de Structuurvisie Ondergrond. Indien ruimtelijke afwegingen in andere relevante dossiers integraal onderdeel zullen (gaan) uitmaken van de Structuurvisie Ondergrond, willen deze leden wel weten aan welke relevante dossiers door de Ministers wordt gedacht en vooral op welke wijze de leden van het Bestuurlijk Koepeloverleg Infrastructuur en Milieu (IenM) voor hen relevante dossiers kunnen aandragen. Ook willen deze leden de toezegging, dat tot het aanbieden van de Structuurvisie Ondergrond in het eerste kwartaal van 2015, geen onomkeerbare

beslissingen worden genomen. Naar de mening van de leden van SP-fractie is er in de beginfase sprake van geweest dat de commissie MER gevraagd zou worden om te adviseren over de gewenste inhoud van de plan-MER voor de Structuurvisie Ondergrond. Is de commissie MER inmiddels bij de voorbereiding betrokken? Zo nee, zijn de Ministers bereid een spoedig verzoek hiertoe aan de commissie MER te doen?

Al eerder stelden de leden van de fractie van de SP dat de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR), in het verlengde van het regeerakkoord, inhoudelijk een zwaar accent op het stimuleren van economische groei, en bestuurlijk op decentralisatie en deregulering legt. Daarnaast staan in de SVIR geen concrete doelstellingen geformuleerd, waardoor kwantitatieve toetsing niet mogelijk is. De leden dringen aan om dit geconstateerde hiaat in de Structuurvisie Ondergrond te repareren.

De leden van de D66-fractie vragen hoe de Structuurvisie Ondergrond zich straks zal verhouden tot de Omgevingswet. Ook vragen deze leden hoe de Ministers de Mijnbouwwet gaan aanpassen. Gaan ruimtelijke ordeningseffecten en milieueffecten straks meewegen in de vergunningsverlening, zodat risicovolle activiteiten in kwetsbare gebieden kunnen worden uitgesloten? Wanneer komt deze wetswijziging naar de Kamer?

Belang van samenwerking

De leden van de PvdA-fractie zijn van mening dat het van belang is dat de Unie van Waterschappen en de drinkwaterbedrijven worden betrokken bij het opstellen van de Structuurvisie Ondergrond en verzoeken de Ministers aan te geven op welke dit zal gebeuren.

De leden van fractie van de SP zijn blij dat het belang van samenwerking met decentrale overheden niet alleen bevestigd wordt, maar ook wordt uitgebreid. Deze leden zijn wel benieuwd wat er bedoeld wordt met «de intentie om aanvullend op de Structuurvisie Ondergrond afspraken te maken met decentrale overheden en het bedrijfsleven over de doorwerking van zaken die spelen op regionaal niveau». Deze leden vernemen graag op welke wijze de Kamer hierbij wordt betrokken. De tekst stelt immers dat er «besluitvorming voorafgaand aan verzending aan uw Kamer zal plaatsvinden». Naar de mening van deze leden dient de Kamer eerst in te stemmen of de mogelijkheid te krijgen om wijzigingen aan te brengen in de ontwerp-Structuurvisie, alvorens verdere stappen worden ondernomen. De leden van de SP-fractie vragen op dit punt een uitgebreide toelichting.

De leden van de D66-fractie vragen op welke manier de opgaven over het land worden verdeeld. Hoe worden lokale overheden geconsulteerd, welke inspraak hebben zij op de verdeling, en op welke manier worden hun belangen volwaardig meegewogen? Indien lokaal al afspraken over de ondergrond bestaan, zoals in provinciale structuurvisies, welke plaats krijgen die dan in de afstemming?

De leden van de GroenLinks-fractie vragen de Ministers of zij bereid zijn om de brede inventarisatie die is uitgevoerd bij betrokken partijen en belanghebbenden te delen met de Kamer.

Beleidsopgaven

Over de opsomming van de beleidsopgaven vragen de leden van de SP-fractie of dit een willekeurige of een uit te werken inventarisatie is. Wat wordt er bijvoorbeeld bedoeld met «de aanpassing van wet- en regelgeving ten behoeve van ruimtelijke afweging» met betrekking tot

energievoorziening? Of met «een betere benutting en sturing van opslagmogelijkheden»? De leden van de SP-fractie vragen verder of de beleidsopgaven «slechts» liggen op het terrein van energievoorziening, (drink)watervoorziening, ruimtelijke ordening van Noordzee en Waddenzee, gezonde bodem en op het terrein van het stedelijk gebied, of dat er nog ruimte is voor een bredere invulling.

De leden van de SP-fractie herinneren zich dat in de reactie van de Minister van IenM op het schriftelijk overleg over de inrichting van de voorgenomen Structuurvisie Ondergrond (Kamerstuk 33 136, nr. 2 d.d. 28 maart 2012) een verwijzing werd gemaakt naar de Mijnbouwwet en het eigendomsrecht over delfstoffen op een diepte van meer dan 100 meter. Ook werd in deze reactie gemeld dat het leidingstratennetwerk in de Structuurvisie Buisleidingen aan de orde zou komen. Leiden deze leden uit deze passages terecht de veronderstelling af dat de keuze voor het onderbrengen van onderwerpen onder de Structuurvisie Ondergrond bepaald wordt aan de hand van de diepte waarop iets zich bevindt? Wat zijn de criteria om te besluiten waarom zaken al dan niet worden opgenomen in de Structuurvisie Ondergrond?

De leden van de SP-fractie herinneren zich verder dat in dezelfde reactie van de Minister van IenM gemeld werd dat ervoor gekozen wordt voor archeologische bodemschatten in de Structuurvisie Ondergrond slechts te verwijzen naar de visie erfgoed en ruimte. Deze leden vragen waarom hiervoor gekozen wordt. Zij vragen tevens waarom archeologische waarden alleen een rol zullen spelen bij afwegingen in de Structuurvisie voor zover het gaat om activiteiten waarvoor de Rijksoverheid bevoegd gezag is. Kan de Minister van IenM voorbeelden geven van archeologische waarden waarbij het Rijk bevoegd gezag is? Hoe wordt in dit geval omgegaan met zaken van rijksarcheologisch belang die nog niet ontdekt en/of in kaart gebracht zijn?

De leden van de SP-fractie lezen verder in de brief dat ook de Structuurvisie Ondergrond uitgaat van het hanteren van criteria voor het bepalen van nationale belangen. Hierbij wordt de SVIR gevolgd. Deze leden merken daarbij op, dat landbouw weliswaar als sector is toegevoegd aan de SVIR, maar het een decentrale taak is deze sector ruimtelijk te faciliteren. Deze sector is dus niet gedefinieerd als van nationaal belang. Deze leden vernemen graag hoe dit zich verhoudt tot de Structuurvisie Ondergrond.

Vervolgstappen

De leden van de SP-fractie lezen in de brief van de Ministers dat de opgaven binnen het programma Structuurvisie Ondergrond gezamenlijk met alle belanghebbenden geïdentificeerd worden en op een later moment vastgesteld en dat niet elk van deze opgaven zal worden geadresseerd in de Structuurvisie Ondergrond. Door wie en op welk moment worden de opgaven vastgesteld en op welke wijze worden de leden van de Tweede Kamer hierbij betrokken? De leden van de SP-fractie vragen tevens of het in de techniek van deze Structuurvisie mogelijk om is te komen tot een gewijzigde bevoegdheidsverdeling. Zo ja, wie neemt hierover op welk moment een besluit?

De leden van de SP-fractie zouden graag vóór de aanbieding van de Structuurvisie aan de Kamer een overzicht ontvangen met daarin de gemaakte keuzes en de gekozen afwegingssystematiek die (eventueel) zal doorwerken naar andere schaalniveaus. Ook zouden deze leden graag vooraf vernemen welke zaken op welke wijze zullen neerdalen in de wet, een algemene maatregel van bestuur (AMvB) of een ministeriële regeling.

De leden van de D66-fractie vragen wanneer de beleidsopgaven definitief worden vastgesteld, wanneer de bestuurlijke afspraken worden gemaakt, welke tijdsplanning de Ministers hanteren en wanneer de Kamer verder wordt geïnformeerd over de Structuurvisie Ondergrond.

Energievoorziening

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat in de brief voor fossiele energie het doel de beschikbare reserves efficiënt te winnen voorop staat. Genoemde leden vinden het echter van belang dat er een transitie wordt ingezet naar duurzame energie. Omwille van de gevolgen voor de leefomgeving en toekomstbestendigheid kan het volgens genoemde leden ook een keuze kan zijn om voorraden fossiele energie niet te winnen, maar juist zoveel mogelijk in de ondergrond te laten zitten. Genoemde leden vragen of dergelijke scenario's ook worden onderzocht inclusief een maatschappelijke kosten-batenanalyse. Sowieso vinden genoemde leden dat in de ondergrond drinkwatervoorziening en duurzame energie voorrang moeten hebben op fossiele energie.

Schaliegas

De leden van de PvdA-fractie vinden het van belang dat er een integrale afweging wordt gemaakt tussen alle activiteiten en functies van de ondergrond, zoals drinkwatervoorziening en grondwaterkwantiteit, en zijn derhalve van mening dat het verstandig is de Structuurvisie Schaliegas als nationaal belang in de Structuurvisie Ondergrond te integreren. Zijn de Ministers nog steeds voornemens om de Structuurvisie Schaliegas integraal onderdeel te laten zijn van de Structuurvisie Ondergrond?

De leden van de D66-fractie zijn van mening dat het van groot belang is dat de Structuurvisie Schaliegas wordt opgenomen in de Structuurvisie Ondergrond zodat een integrale afweging over de winning van schaliegas kan worden gemaakt. Kunnen de Ministers bevestigen dat de twee Structuurvisies uiteindelijk één Structuurvisie zullen vormen? Hoe wordt vervolgens de afweging tussen schaliegas en de bodemopgaven, zoals drinkwater, gemaakt? Op welke manier en wanneer gaan de Ministers lokale overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers betrekken bij de afweging over Schaliegas?

Het lid Dik-Faber (CU) heeft op 18 februari 2014 samen met het lid Van Tongeren (GL) schriftelijke vragen gesteld over het opnemen van de Structuurvisie Schaliegas in de Structuurvisie Ondergrond (zaaknummer 2014Z03017). De leden van de ChristenUnie-fractie en de leden van de GroenLinks-fractie zien deze vragen graag spoedig beantwoord.

De leden van de GroenLinks-fractie krijgen graag een toelichting op de hiërarchie tussen de Structuurvisies Schaliegas en Ondergrond. Ook de volgtijdelijkheid roept vragen op bij deze leden. De Structuurvisie Ondergrond is gepland voor het eerste kwartaal van 2015, terwijl de Structuurvisie Schaliegas eind 2014 of begin 2015 klaar moet zijn. Klopt het dat pas in de Structuurvisie Ondergrond een integrale afweging wordt gemaakt tussen de verschillende benuttingsmogelijkheden van de ondergrond? Hoe kan de Structuurvisie Schaliegas opgesteld worden voordat deze integrale afweging is gemaakt? Deze leden vragen de Ministers of zij kunnen toezeggen dat de Structuurvisie Schaliegas pas wordt opgesteld nadat de Structuurvisie Ondergrond gereed is, zodat gebruik kan worden gemaakt van de integrale afweging voor de ondergrond.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen tevens om een toezegging dat er een maatschappelijke discussie wordt gevoerd over nut en noodzaak van schaliegas voor de economie en een duurzame energievoorziening vóór het verschijnen van de Structuurvisie Schaliegas. Deze leden vragen de Ministers tevens om inzichtelijk te maken met welke partijen deze discussie gevoerd moet worden. Zij vragen de Ministers ook om aan te geven op welke wijze welke partijen en belanghebbenden wanneer in het proces betrokken zijn en worden bij de totstandkoming van de Structuurvisie Schaliegas en de Structuurvisie Ondergrond.

De leden van de GroenLinks-fractie vragen of de Ministers het ermee eens zijn dat zorgvuldigheid belangrijker is dan snelheid. Zo ja, hoe wordt invulling gegeven aan deze belangenafweging?

Aardwarmte

In de brief wordt gesteld dat aardwarmte alleen nuttig is op plekken waar een grote warmtevraag is. De leden van de SP-fractie vragen waarom deze stelling op deze wijze gedaan wordt. Waarom zou aardwarmte alleen nuttig zijn op plekken met een grote warmtevraag, en vervolgens, wat is de definitie van een grote warmtevraag? Ook vragen deze leden of er in de benadering van aardwarmte ook gekeken is naar de bijdrage die aardwarmte kan leveren als (mogelijke) oplossing aan het energievraagstuk.

Opslag

De leden van de SP-fractie begrijpen dat er vooraf wordt nagedacht over een tweede levensfase van een ondergrondse functie. Wel vragen deze leden zich af, of met het genoemde voorbeeld van opslag van stoffen in lege velden niet voorgesorteerd wordt op een -voor het kabinet- wenselijke uitkomst. Op welke wijze wordt bij het benoemen van dit voornemen (bijvoorbeeld de opslag van CO₂) democratische besluitvorming en maatschappelijk draagvlak gewaarborgd?

Drinkwatervoorziening

De leden van de VVD-fractie vragen of het onderwerp veiligheid van drinkwater alleen maar nationaal wordt bekeken, of dat er, gezien het feit dat water (ook grondwater) zich niet aan landsgrenzen houdt, ook gekeken wordt naar «grenseffecten». Met andere woorden, is er ook aandacht voor activiteiten (bijvoorbeeld schaliegaswinning of mogelijk watervervuilende activiteiten) vlak over de grens, die een mogelijk effect op het Nederlandse drinkwater hebben, zo vragen de leden van deze fractie.

De leden van de PvdA-fractie verzoeken de Minister van IenM om mogelijke plannen van buurlanden voor winning van schaliegas (in de toekomst) te betrekken bij de Structuurvisie Ondergrond, zodat de bescherming van onze drinkwatervoorziening gegarandeerd wordt.

De leden van de PvdA-fractie zijn van mening dat het, om drinkwater een juiste positie te geven in de afweging ten opzichte van andere ondergrondse functies, gewenst is grondwater voor de drinkwatervoorziening als nationaal belang te verankeren in de Structuurvisie Ondergrond. Zij verzoeken de Minister van IenM hierop in te gaan.

De leden van de PvdA-fractie zijn van mening dat het van belang is dat kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden worden beschermd. Zij vinden dan ook dat risicovolle ontwikkelingen in de diepe ondergrond alleen mogen worden toegestaan als zij aan zeer strenge eisen voldoen.

De leden van de PvdA-fractie onderschrijven dat er nu te weinig mogelijkheden zijn om een ruimtelijke afweging te maken. De leden van de PvdA-fractie vragen of het een optie is om dit in de Mijnbouwwet vast te leggen.

De leden van de PvdA-fractie onderschrijven het belang van aanwijzing en bescherming van strategische grondwatervoorraden en zijn van mening dat het verstandig zou zijn als de Minister van IenM de aanwijzing en de bescherming van strategische grondwatervoorraden (voor toekomstige winning van drinkwater) als nationaal belang in de Structuurvisie ondergrond zouden regelen.

De leden van de PvdA-fractie verzoeken de Minister van IenM om ervoor zorg te dragen dat conform de verdringingsreeks (volgens de Waterwet) bij oppervlaktewater, de drinkwatervoorziening kan prevaleren boven andere watervragende functies in de Structuurvisie Ondergrond.

De leden van de PvdA-fractie zijn van mening dat een goede bescherming van de winningen van grondwater ook onderdeel dient uit te maken van de Omgevingswet. Dit om ervoor te zorgen dat de bescherming van grondwaterwinning zoveel mogelijk zonder onnodige belemmeringen voor andere maatschappelijk relevante ontwikkelingen kan plaatsvinden. Daartoe is het echter wel noodzaak dat het drinkwaterbelang wordt versterkt in ruimtelijke plannen van alle overheden. De leden van de PvdA-fractie vragen hoe de Minister van IenM tegen deze visie aankijkt en hoe de Minister ervoor kan zorgen dat de drinkwaterwinning voldoende wordt gewaarborgd in de ruimtelijke plannen van de overheden.

De leden van de SP-fractie constateren dat drinkwater binnen de SVIR niet is opgenomen als nationaal belang. Bij de behandeling van de SVIR is slechts de definitie van zoetwater verduidelijkt als het gaat om drinkwater (en industriewater). Verder heeft de Minister van IenM in haar reactie op een schriftelijk overleg over de uitwerking van de SVIR (Kamerstuk 31 500, nr. 28) vermeld: «Daarnaast zal ik in de Rijksstructuurvisie Ondergrond onderzoeken of drinkwaterwinning uit de ondergrond van nationaal belang is en welke consequenties dat heeft voor bovengrondse functies». In de brief van de Ministers over de aangepaste planning wordt opnieuw aangekondigd dat in de Structuur Ondergrond zal worden gezien «of de winning van grondwater voor drinkwater een nationaal belang is, waarmee dat belang op rijksniveau afgewogen kan worden ten opzichte van andere nationale belangen die in de ondergrond samenkomen». Naar de mening van de leden van de SP-fractie lijkt het er niet alleen op dat besluitvorming over het nationale belang van water is uitgesteld, maar dat hierdoor in de loop der tijd ook andere criteria zijn toegevoegd. Deze leden lezen in de brief geen duidelijke afweging om drinkwater al dan niet tot nationaal belang te verklaren. Er staan weliswaar verontrustende zinnen in als »bij een kwart [van de drinkwaterwinningen] worden de kwaliteitsnormen op het Drinkwaterbesluit overschreden» en «de doorwerking van vastgestelde grondwaterbeschermingsgebieden in bestemmingsplannen is momenteel onvoldoende». Maar de leden hebben het gevoel dat door de strategie voor duurzame veiligstelling van voldoende en kwalitatief grondwater wordt voorgesorteerd op onwenselijke concessies. Wat nu voorligt, is in de ogen van deze leden een onvoldoende beantwoording van het voornemen en zeker onvoldoende onderzoek voor een gedegen afweging. Deze leden dringen erop aan drinkwater van nationaal belang te verklaren.

De leden van de D66-fractie zijn van mening dat het veiligstellen van drinkwaterbronnen een grote prioriteit heeft. Zij vragen de Minister van IenM op basis van welke overwegingen wordt besloten of drinkwater als nationaal belang wordt verankerd.

Ruimtelijke ordening Noordzee en Waddenzee

Ten aanzien van het reserveren van zandwingebieden voor kustsuppletie hebben de leden van de VVD-fractie de vraag of de Minister van IenM bereid is om te onderzoeken of, en zo ja, in welke mate, het IJsselmeer (inclusief Markermeer) gebruikt kan worden om een bijdrage te leveren aan de hoeveelheid zand die nodig is als ophoogzand in de Noordelijke Randstad, met name voor de vele projecten in het groot project RRAAM (Rijk- en Regioprogramma Amsterdam Almere Markermeer).